

A MAGYAR KIRÁLYI FÖLDMIVÉLÉSÜGYI MINISZTERIUM KIADÁSA

RÁDIÓS GAZDASÁGI ELŐADÁSOK

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG:

ELNÖK: BR. PRÓNAY GYÖRGY DR.
HELYETTES ELNÖK: BUDAY BARNA

TAGOK:

MARSCHALL FERENC DR. SZTANKOVICS JÁNOS
HÉMETH JENŐ WELLMANN OSZKÁR DR.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

CZVETKOVITS FERENC DR.

SEGÉDSZERKESZTŐ:

SUHAYDA TIBOR

SZERKESZTŐSÉG:

BUDAPEST, V., KOSSUTH LAJOS-TÉR 11. SZ., II. 202.

III. ÉVFOLYAM

A. SZOROZAT

4. SZÁM

OLYASD EL, ŐRIZD MEG ÉS GYŰJTSD KÖNYVTÁRBA!

A BAROMFITENYÉSZTÉS, KÜLÖNÖS TEKINTETTEL A TANYAI GAZDÁLKODÁSRA

ÍRTA:

KEMÉNY SZILÁRD

A DUNA-TISZAKÖZI MEZŐGAZDASÁGI KAMARA
FŐTITKÁRA

A „RÁDIÓS GAZDASÁGI ELŐADÁSOK“

1929. évi I. és II. félévének A. és B. sorozata csinos kötésben darabonként 2 pengőért kapható

a magy. kir. Földművelésügyi Minisztérium könyvtárában
Budapest, V. ker., Kossuth Lajos-tér II. szám, földszint

Akik a fenti előadássorozatotok számunkint összegyűjtötték, egész vászon

BEKÖTÉSI TÁBLÁKAT

rendelhetnek 80 fillérért, postán keresztköttéssel 1 pengőért

a "Patria" Irodalmi Vállalat és Nyomdai R.-T.-nál, Budapest, IX., Üllői-út 25.

A baromfitenyésztés, különös tekintettel a tanyai gazdálkodásra.

Írta : **Kemény Szilárd,**

a Duna-Tiszaközi Mezőgazdasági Kamara főtitkára.

Kétséget sem szenvedhet, hogy nagyon nehéz időket élünk. Akármerre visz az útunk, akárkivel beszélgetünk, mindenütt vagy a panasz szavát halljuk, vagy pedig a közönyös fásultságnak kifejezése olvasható le embertársaink, különösen pedig a nagyobb alföldi városok külterületein, a messzebb fekvő tanyákon élő gazdák arcáról.

Számolva a nehéz közgazdasági viszonyokkal, a gazdáknak, de különösen a tanyai gazdáknak minden módon arra kell törekedniök, hogy, szakítva az eddigi megszokott és nagyon egyoldalú gazdálkodási rendszerükkel, azon változtatni igyekezzenek és olyan újabb termelési ágak nagyobb arányú felkarolására térjenek át, amelyeknél a gazdasági termények és termékek értékesítési viszonyai elég kedvezőek.

Ilyen termelési ág gyanánt kínálkozik a gazdáknak — az állattenyésztés terén — a baromfitenyésztés, jobban mondva általánosságban az aprójószág tenyésztése. Ezek számára ma még bőséges elhelyezési lehetőség kínálkozik, vagyis ezen a téren túltermelésünk még nincs és baromfiakból, valamint baromfitermékekből úgy a hazai, valamint a külföldi piacok felvevőképesége ennek a termelési ágak további fejlesztését is indokolttá teszi.

Azt, hogy részint nemzetgazdasági, részint közgazdasági szempontból mennyire fontos és nagyjelentőségű üzemága ez a mezőgazdálkodásnak, legkétségtelenebb módon a statisztikai adatok bizonyítják. Ezek szerint ugyanis az utóbbi évek során részint élő, részint levágott baromfiakból, tojásból, tollból és libamájából együttesen Csonkamagyarország kivételének értéke volt :

1925-ben	69,247,460—	pengő
1926-ban	87,904,624—	„
1927-ben	102,649,320—	„
1928-ban	93,336,460—	„

Ezekből az adatokból láthatjuk, hogy 1927. végéig baromfi- és baromfitermék-kivitelünk igen lényegesen növekedett és 1927. évi kivitelünknek az értéke csaknem teljes egészében fedezte ugyanaz évi köszénbehozatalunknak az értékét. 1928-ban csaknem 10 millió pengő értékű visszaesés mutatkozik a kivitelnél, ami legnagyobbrészt a jeltett esztendőben fellépett nagyarányú baromfivész következményének tekinthető. E számok mindenesetre élénk bizonyítékai annak, milyen fontos érdekek fűződnek Magyarországon, mint kifejezetten agrárállamban, a baromfitenyésztés további fejlesztéséhez és minél nagyobb arányú felkarolásához. Elsősorban fontos ez a városoktól és községektől messze fekvő *tanyák lakosainak* ellátása, élelmezése szempontjából, ahol tudvalevően mézarszékek nincsenek, tehát marhahúshoz a tanyai lakosok csak elvétve, nagyon ritkán juthatnak, azonban pótolja ezt náluk a baromfi, amelynek húsa igen sokféleképen, változatos formában készíthető el úgy, hogy arra ráunni nem egykönnyen lehet. Nagy jelentőséget kell azonban tulajdonítanunk a baromfitenyésztés felkarolásának a külföldi kivitel szempontjából is, mert ennek fokozásával külkereskedelmi mérlegünket javíthatjuk, ami végeredményében nemcsak maguknak, a baromfitenyésztéssel foglalkozó gazdáknak, hanem az egész országnak jólétét mozdítja elő.

Mégis legfőképpen a *tanyai gazdák* szempontjából fontos ennek az állattenyésztési ágnak a fejlesztése, mert a városokban és községekben lakó gazdák szűk és kopár udvaraikban, ahol a baromfiakat úgyszólván egész éven át zsákból kell tartaniok, csak tetemes költséggel és csak kisebb arányokban űzhetnek baromfitenyésztést. Ellenben kint a tanyákon, ahol a baromfiak szabadjára engedve, messzire elkalandozhatnak, meg van adva a lehetőség arra, hogy aránylag igen csekély költséggel, nagyobb arányú baromfitenyésztést folytathassunk. Hiszen kint a tanyákon, kivéve a szorosan vett téli hónapokat, amidőn már a föld fagyos és hó borítja a mezőket, kora tavasztól késő őszig kint a szabadban megtalálja a baromfi a neki való táplálékot, nevezetesen a mezőkön és az utak mentén tenyésző különféle füveket, gyomnövényeket, gyommagvakat, bogarakat, szöcskéket, legfeljebb csak kora

reggel, a kieresztésnél és esténként kell nekik egy kis eleséget adni, aminek az értéke nem sok.

Egyik nagy előnye a baromfitenyésztésnek az is, hogy magán a baromfin kívül, melyet részint élő állapotban mint tenyészanyagot, vagy a városi lakosok élelmezése céljából mint vágóanyagot, részint leölve és megtisztítva mint kész húst lehet piacra vinni, a baromfiaknak még a tojása és a tolla is értékesíthető, tehát hasznosítási irányuk többoldalú. Nagy előnye továbbá a baromfitenyésztésnek, hogy az azzal való foglalkozás nem megerőltető, nehéz munka és éppen ezért a baromfitenyésztés különösen a tanyai asszonyok számára nyújt igen szép, sőt lehet mondani élvezetes és emellett hasznos, jövedelmező foglalkozást. Hiszen a tanyai asszonyok rendszerint a baromfiért és a baromfi-termékekért kapott pénzből szokták háztartási költségeik legnagyobb részét fedezni és ezenkívül gyermekeiket ruházní.

Mindezek a felsorolt körülmények érthetővé és indokoltá teszik, hogy a tanyai asszonyok előszeretettel és anyagi viszonyaikhoz mérten elég kiterjedt módon foglalkoztak már a múltban és foglalkoznak manapság is a baromfiak tenyésztésével. Tagadhatatlan azonban, hogy éppen a tanyai asszonyok — kellő szakértelem hiányában — a baromfiak tenyésztésénél olyan hibákat követnek el, amelyekre kötelességünk őket figyelmeztetni az ő saját jól felfogott érdekükben, hogy ebbeli fáradságuk jutalmát biztosabban elnyerhessék.

Valamint a növénytermelésnek, éppen úgy az állattenyésztésnek is vannak ugyanis olyan fontos, általános irányelvei és szabályai, amelyeknek ismerete nélkül jövedelmező állattenyésztést űzni nem lehet. Annak tehát, aki a baromfitenyésztés nagyobb arányú, üzletszerű felkarolására akar áttérni, tudnia kell elsősorban azt, hogy megfelelő értékes és egészséges, a különféle állati betegségekkel szemben kellő *ellenállóképességgel* bíró állatokat tenyészteni csakis úgy lehet, ha azoknak vérfelfrissítéséről állandóan és rendszeresen gondoskodunk. E végből feltétlenül kerülni kell az ú. n. rokontenyésztést és még inkább az ennél is veszélyesebb vérfertőző tenyésztést. Ez úgy áll elő, ha a gazda nem gondoskodik arról, hogy időnkint más tenyészeteiből szerezzen be továbbtenyésztés céljából hímivarú állatokat, a jelen esetben kakasokat, hanem azokat mindig csak a saját tenyészetéből válogatja ki, amelyek a következő nemzedéknél már a legközelebbi rokonaikkal és testvéreikkel fognak párosodni. Különösen kerülni kell ezt a baromfiaknál, mert hiszen tudjuk azt, hogy a baromfiak 6—7 hónapos korukban már teljesen ivarérettek és így ezeknél a rokon-

tenyésztés a legrövidebb idő alatt meg szokta bosszulni magát. Ennek természetes következménye ugyanis, hogy baromfiállományunk hamarosan elsatnyul, elkorcsosodik és a különféle járványos betegségek iránt oly nagymértékben fogékonyá válik, hogy emiatt rövid időn belül az egész állomány kipusztul.

Ennek tulajdonítható, hogy a járványos baromfibetegségek 1928-ban oly nagy arányokban léptek fel és pusztították a baromfiakat, aminek eredményeképpen 1928. évi kivitelünk — az 1927. évi kivitel értékével szemben — csaknem 10 millió pengővel visszaesett.

A magam részéről tehát nem tudom eléggé hangsúlyozni, hogy *a gazdák a továbbtenyésztés céljából szükséges kakasokat sohase a saját baromfiállományukból válogassák ki*, hanem azokat mindig más, még pedig lehetősen jó hírnevű és egészséges tenyészetekből szerezzék be, akár pénzért, akár csere útján. Ez nem okoz nagy költséget és fáradtságot, de viszont csakis ily módon lehet baromfiállományunk minőségét a kellő színvonalon megtartani és egyúttal a különféle járványos betegségek terjedése ellen az állományt megvédeni. Esetleg kakasok helyett valamelyik fajbaromfitelepről tenyésztőjásokat is lehet beszerezni és az azokból kikelő kakasokat lehet beosztani a tyúkok mellé vérfrissítés céljából.

Egy másik fontos irányelv az állattenyésztésnél általában az is, hogy állatállományunk, vagy *tenyészetünk lehetőleg egyöntetű legyen*. Különösen fontos ez azoknál a gazdáknál, akik főleg kivitelre dolgoznak. Általános tapasztalati tény az, hogy a külföldi kereskedők, amint a növényi terményeknél, éppen úgy az állatoknál és állati termékeknél is, nagy súlyt vetnek arra, hogy azok lehetőleg egyformák legyenek. Ennek folytán tehát a tanyai gazdasszonyoknak is arra kell törekedniök, hogy — a sokféle színű és kinézésű baromfiak fokozatos kiselejtezésével — lehetőleg egyszínű baromfiakat tenyészessenek.

Fontos továbbá a jövedelmezőség szempontjából, hogy *gondoskodjunk a baromfiak megfelelő elhelyezéséről* is. Ez alatt főleg azt értem, hogy ne hálassuk azokat egész éven át, tehát még téli időben is kinn a tanya udvarán levő fákon, vagy legjobb esetben a tehénistállóban, hanem készítsünk azok számára megfelelő tágas, világos s emellett könnyen hozzáférhető, vagyis könnyen tisztán tartható ólakat, melyekben a baromfiak a téli fagy és különösen a hideg északi szelek ellen kellő védelmet találhatnak. Ezek az ólak szintén kevés költséggel és fáradtsággal házilag előállíthatók. Piszkos, sötét ólakban a baromfiak ugyanis könnyen megfagyhatnak, vagy az óvantag áldozatai lesznek,

de emellett az ilyen ólakban a különféle ragályos baromfibetegségek bacillusai is sokkal könnyebben elszaporodhatnak, amit pedig minden eszközzel meg kell akadályoznunk.

Nagyon természetes, hogy a *baromfiak etetésére* a téli időszakban a tanyákon is több figyelmet és gondot kell fordítani, mert olyankor már — különösen ha hó fedi a mezőket — kint a szabadban nem találhatnak elegendő mennyiségű eleséget. Egyébként a baromfiak takarmányozását illetően csak nagy általánosságban akarom megemlíteni, hogy az a gazda, aki állataitól az eleséget sajnálja és azoknak csak annyi enivalót ad, hogy éppen éhen ne pusztuljanak, azoktól megfelelő jövedelmet nem is várhat. Tehát mindig az legyen az elvünk, hogy inkább valamivel kevesebb baromfit tartsunk, de azokat, *különösen télen, tartsuk jól*, mert jó tartás mellett többet tojnak és különösen tavasszal hamarabb kezdenek tojni. Emellett arra is legyen gondunk, hogy a baromfiak — a száraz szemes eleségen kívül — kellő mennyiségű lágyeleséget, pl. főtt burgonyát, takarmányrépát, esetleg vízbe áztatott korpát is, továbbá egy kis zöldtakarmányt, pl. felaprított káposztalevelet is kapjanak, aminek a téli évszakban sincs akadály, mert néhány fej káposztát erre a célra a pincében félre lehet tenni.

Ami most már a tenyésztendő *baromfiak fajtáját* illeti, az alföldi tanyai viszonyok figyelembe vételével a magam részéről azt ajánlom, hogy a tanyai gazdák a mesterségesen kitenyésztett, de éppen ezért kevésbé edzett és kevésbé élelmes, nagyobb igényű, külföldi fajbaromfiak tiszta vérben való tenyésztése helyett maradjanak meg a magyar parlagi tyúkok mellett és azokat igyekezzenek nemesíteni. Ezt a célt szolgálhatják az említett fajbaromfiakból beszerzendő kakasok, amelyeket a szükséghez képest mindig lehet kapni részint vérfrissítés, részint nemesítés, főleg pedig a tojóképesség és a testnagyság növelése céljából. E célra — az újabb tapasztalatok szerint — azoknak a gazdáknak, akik főleg tojástermelésre akarnak berendezkedni, elsősorban az amerikai eredetű fehér leghorn kakasok, azoknak pedig, akik a tojástermelés mellett a hústermelésre is súlyt vetnek, inkább a nagytestű, vörös izlandi kakasok beszerzése és alkalmazása ajánlható.

Tekintettel arra, hogy a parlagi magyar tyúkok tojóképessége általában véve elég gyenge, a gondos gazdasszonynak mindenesetre arra kell törekednie, hogy, amennyire a tanyai viszonyok megengedik, állandóan figyelemmel kísérje, hogy a *tyúkok közül melyek tojnak többet és nagyobb tojásokat*. Ezeket kell azután a selejtezéseknél tovább-

tenyésztésre meghagyni, mert a tyúkok e jó tulajdonságaikat rendszerint utódaikra is átörökítik. Már pedig a jövedelmezőség szempontjából nem mindegy az, hogy egy tyúk évente 60—80 darab, 60 grammnál könnyebb tojást, vagy pedig 100—140 darab és 60 grammnál nehezebb tojást tojik-e. A külföldi kivitelre dolgozó kereskedők különös figyelmet fordítanak arra, hogy lehetősen nagy tojásokat kapjanak, mert a külföldi piacokon a tojást már nem darabszámra, hanem súly szerint értékesítik. Sőt ezek a kereskedők még színre is külön válogatják a fehér- és barnahéjú tojásokat, a külföldi vevőközönség ízlésének megfelelően. A kereskedők tehát szívesebben mennek ahhoz a termelőhöz vásárolni, akitől a tojást már nagyság és szín szerint osztályozva kaphatják meg, sőt az ilyen válogatott tojásokért többet is fizetnek.

A tojástermelésen kívül érdemes foglalkozni a tanyai gazdáknak *a rántani való csirkék* nevelésével is, amelyek annál jobb áron értékesíthetők, minél korábban kerülnek tavasszal a piacra.

Annak, hogy az ilyen módon, kellő gondossággal vezetett baromfitenyészet milyen szép jövedelmi forrást biztosít a vele foglalkozóknak, legfőbb bizonyítéka az, hogy az utóbbi időben mindig többen és többen kezdenek a baromfitenyésztéssel rendszeresen és üzletszerűen foglalkozni, amit semmi esetre sem tennének, ha az nem fizetné ki magát.

A tyúkokon kívül — szintén a tanyai viszonyok figyelembe vételével — nagyon érdemes a *pulykák* — és ott, ahol üsztató víz is van, a *ludak* és *kacsák tenyésztésével* is foglalkozni.

A pulykáknál különösen a fehér magyar pulykák, vagy pedig a jóval nagyobb testű bronzpulykák tenyésztése ajánlatos. A bronzpulykák előnye a nagy test és az edzettebb szervezet, a fehér pulykáké pedig a jobban értékesíthető fehér tollazat.

A *pulykák* kiskorukban, kb. 4—5 hetes korukig, kényesebb természetűek ugyan és valamivel több gondozást igényelnek, mint a csirkék, de azután már késő ősziig nem sok baj van velük, mert kinn a mezőségeken nagyobb részét rovarokkal, szöcskéekkel táplálkoznak, tehát a káros rovarok irtása révén is hasznára vannak a gazdaságnak. A pulykák részére nem is szükséges külön ólakat készíteni, hanem elég, ha megfelelő nagyságú és a szelektől védett fekvésű félszerben készitünk részükre ülőrudakat, amelyeken éjszakára elhelyezkedhetnek.

A *ludak* és *kacsák* közül kizáróan csak a fehérszínűek tenyésztése ajánlható, szintén az értékesebb tollazatuk miatt. A ludaknál a közön-

séges magyar ludak nemesítésére — főleg a testnagyság-növelés céljából — az emdeni gunarak, a kacsáknál pedig a pekingi gácsérok ajánlhatók, mert ezeknek a tenyésztése nálunk — az eddigi tapasztalatok szerint — mindenütt jól bevált.

Azokat az általános és legfontosabb állattenyésztési irányelveket, amelyeket a tyúkokra vonatkozóan elmondottam, természetesen a pulykák, a libák és a kacsák tenyésztésénél is mindig szem előtt kell tartani. Tehát a tenyészet jövedelmezősége ezeknél is elsősorban azon fordul meg, hogy rendszeresen gondoskodjunk tenyészetünkben az időnkint szükséges vérfelrissítésről, továbbá, hogy a baromfiakkal szeretettel foglalkozzunk, vagyis gondoskodjunk azok részére megfelelő világos és főleg a hideg, északi szelek ellen védelmet nyújtó, könnyen tisztán tartható és fertőtleníthető helyiségekről s végül legyen gondunk arra is, hogy a baromfiak, különösen a téli időszakban, olyan takarmányozásban részesüljenek, ami a hús- és tojástermelés céljából okvetlenül szükséges, mert csakis így remélhetjük, hogy az apró-jóságok a jó tartást és jó bánásmódot meg fogják hálálni és hogy baromfitenyésztésünk jövedelmező lesz.

